

0.13
JAPAN

Fluorescence

Fluorescenční mikroskopie

Luminiscence – jev, kdy látka vysílá do prostoru světlo

chemická reakce – chemiluminiscence
světlo – fotoluminiscence

fluorescence (emisní záření jen krátkou dobu po skončení excitačního záření)
fosforescence (přetrvává i po zhasnutí excitačního záření)

Vyvolávající záření – excitační

Záření vysílané látkou – emisní (vždy delší λ , barva posunutá směrem k červenému konci spektra)

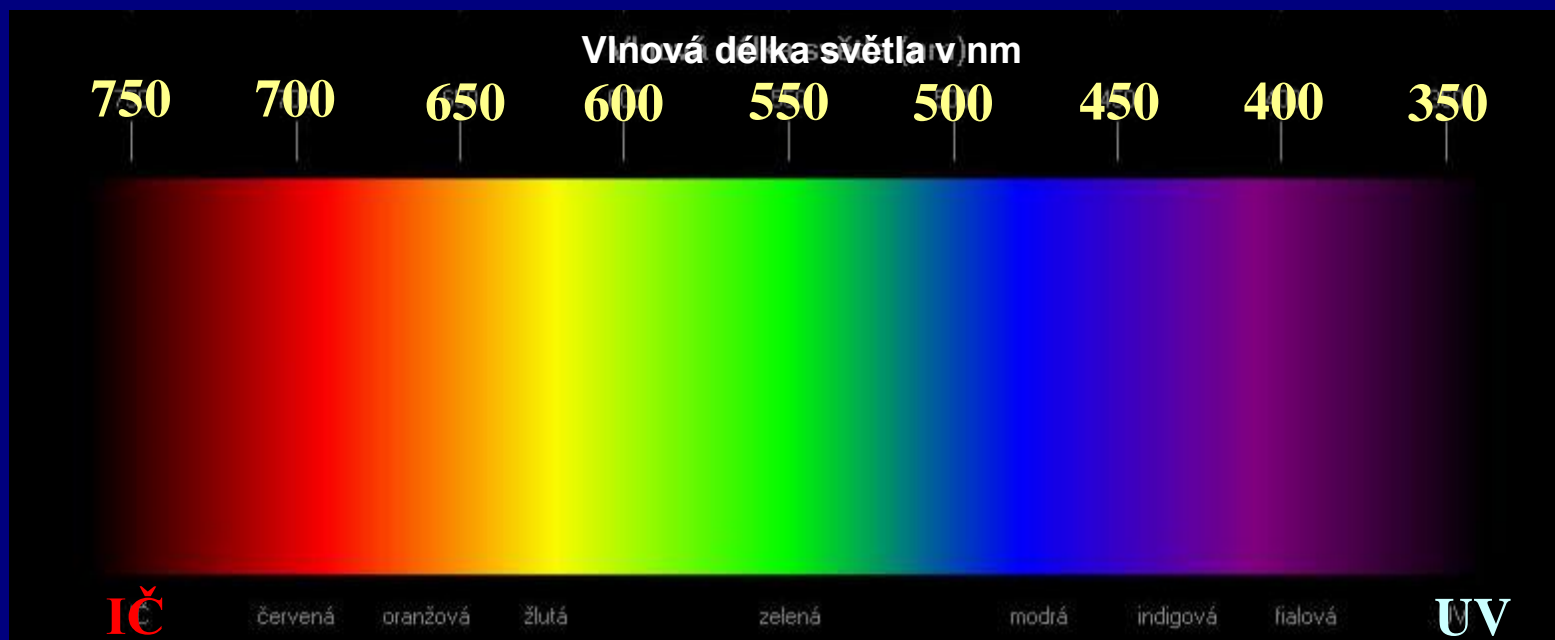
Fluorescenční mikroskopie

- **Princip fluorescence:**

Atomy nebo molekuly určitých látek absorbují kvanta vyšší energie (UV záření) a tuto energii opět vydávají v podobě světelného záření o větší vlnové délce (látky fluoreskují)

Záření je vysíláno **ihned** po vybuzení (excitaci) atomů nebo molekul a odeznívá během asi 10^{-8} sekundy

Spojité světelné spektrum

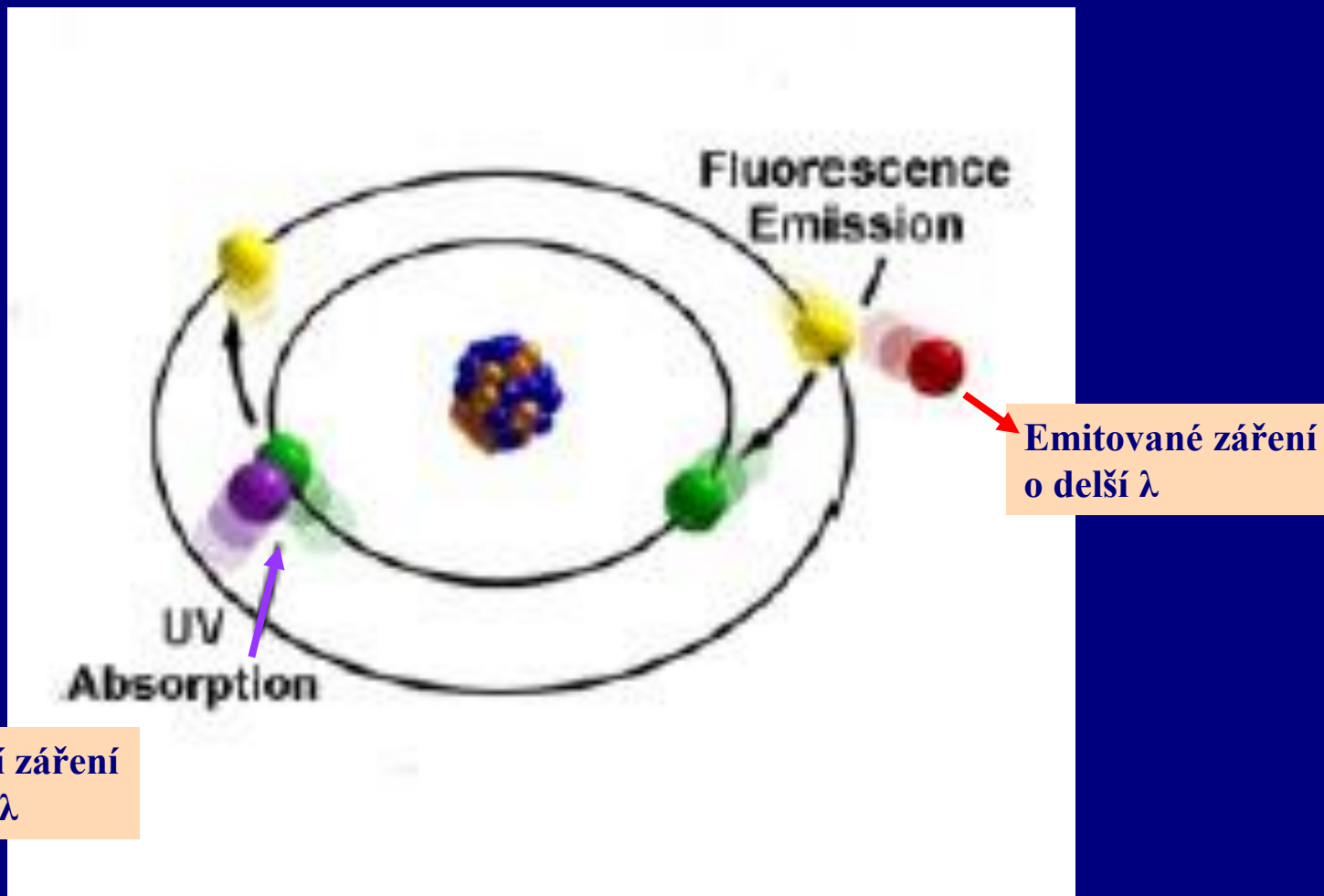

**Sedm barev duhy
a jejich vlnové délky
[nm]**

(1 nm = 10^{-9} m)

fialová	390 - 425
indigově modrá	425 - 445
modrá	445 - 500
zelená	500 - 575
žlutá	575 - 585
oranžová	585 - 620
červená	620 - 740

Stokesovo pozorování:

Excitační záření o krátké λ

Z hlediska zdroje fluorescence rozlišujeme:

primární fluorescence

(= autofluorescence, vlastní fluorescence)

sekundární fluorescence

(= nevlastní fluorescence)

- vazba uměle dodaných fluoreskujících barviv,
fluorochromů (= fluoroforů), na určité struktury
buněk

Příklad fluorochromů používaných

- v buněčné biologii:

DAPI (4',6-diamidino-2-phenylindole.HCl) – zvýrazňuje DNA

FDA (fluorescein diacetát) – životnost buněk

Propidium jodid – životnost buněk

FITC (fluorescein-isothiokyanát) - imunofluorescence

Akridinová oranž (RNA/DNA) - průtoková cytometrie

- v molekulární biologii:

Ethidium bromid (PCR – zviditelnění PCR-produktu)

Hoechst 33258 (měření c DNA ve fluorometru)

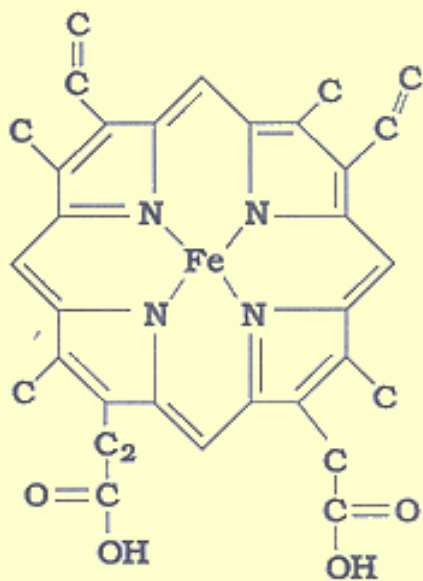
SYBR Green (QPCR – kvantitativní, real-time, PCR)

TaqMan sondy (QPCR – kvantitativní, real-time, PCR)

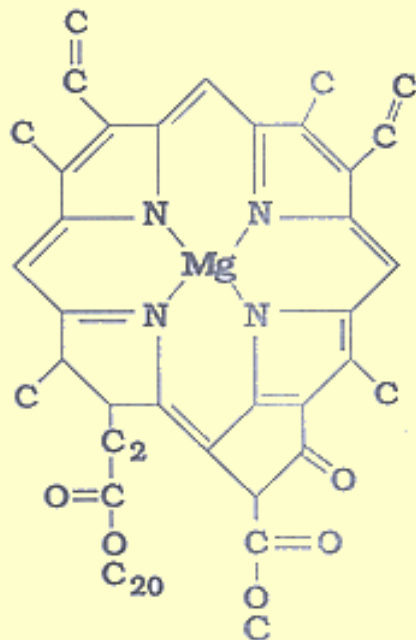
Autofluorescence

HEME

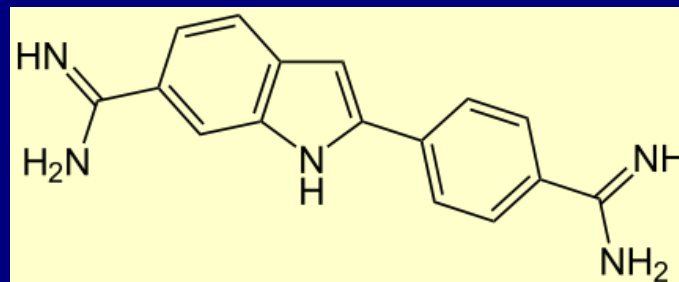
(Oxygen carrying portion of Hemoglobin)

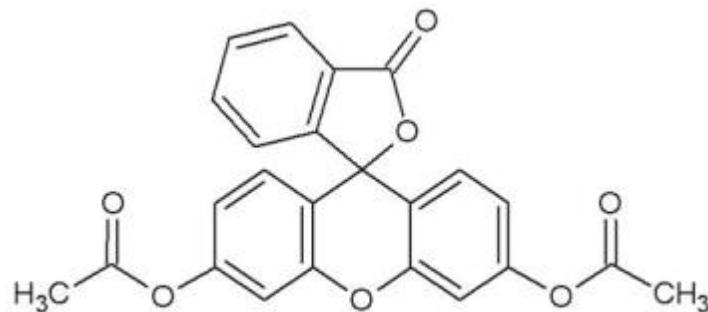
CHLOROPHYLL

Sekundární fluorescence

Strukturní vzorec
fluorochromu **DAPI**

Strukturní vzorec
fluorescein diacetátu

- **Výhoda fluorescenčních metod:**
  - **velký kontrast zobrazení**
  - **specifičnost** různých fluorochromů na absorpci a emisi světla o určité vlnové délce
  - **velký výběr fluorescenčních značek** (kovalentní vazba) **a sond** (nekovalentní)
  - **citlivost**
(možnost zachycení přítomnosti pouhých 50 molekul v $1\mu\text{m}^3$ (= 1 nl, 10^{-9} l); nízká koncentrace barviva)

- **Nevýhoda:**

rychlé vysvicování fluorescence (fotobleaching)

- **fluorofory se vlivem intenzivního záření rozkládají, a ztrácejí tak schopnost excitace a emise**

- **nutnost minimalizace působení excitačního světla**

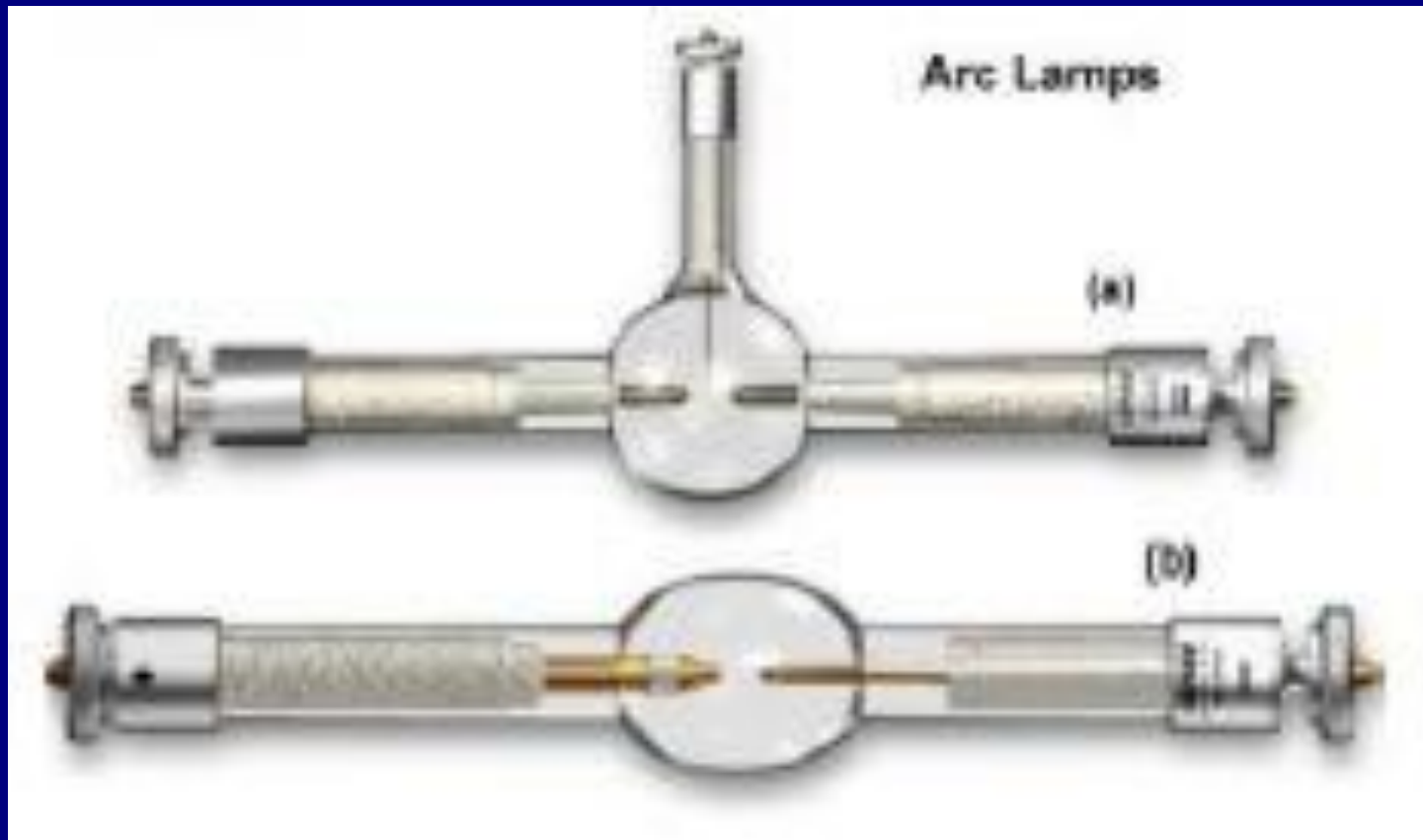
Základní části fluorescenčního mikroskopu:

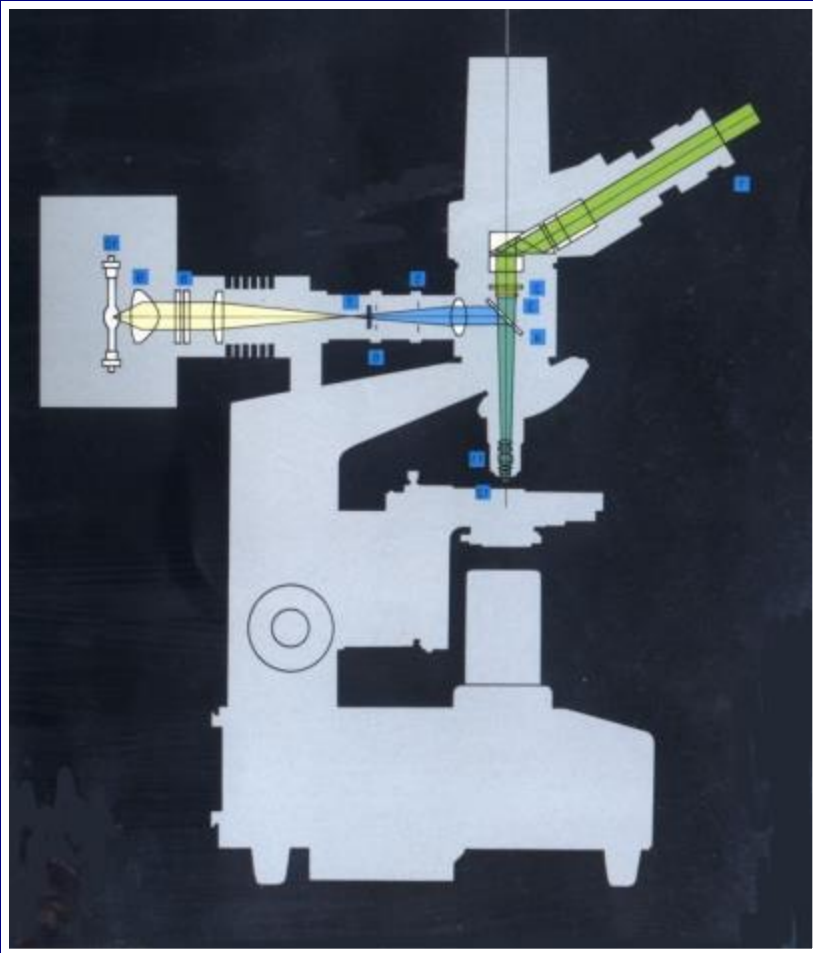
- **zdroj UV záření** (vysokotlaká rtuťová výbojka, pozor na zapínání a vypínání lampy)
- **excitační (budící) filtry**
  - ze světelného zdroje selektivně vymezují záření o určité vlnové délce vhodné ke vzbuzení fluorescence
- **ochranné (uzavírající, bariérové, zábranné) filtry**
  - zadržují excitační světlo vnikající do okuláru a odstraňují tak záření škodlivé pro oko
  - + ochranný UH kryt

Základní části fluorescenčního mikroskopu:

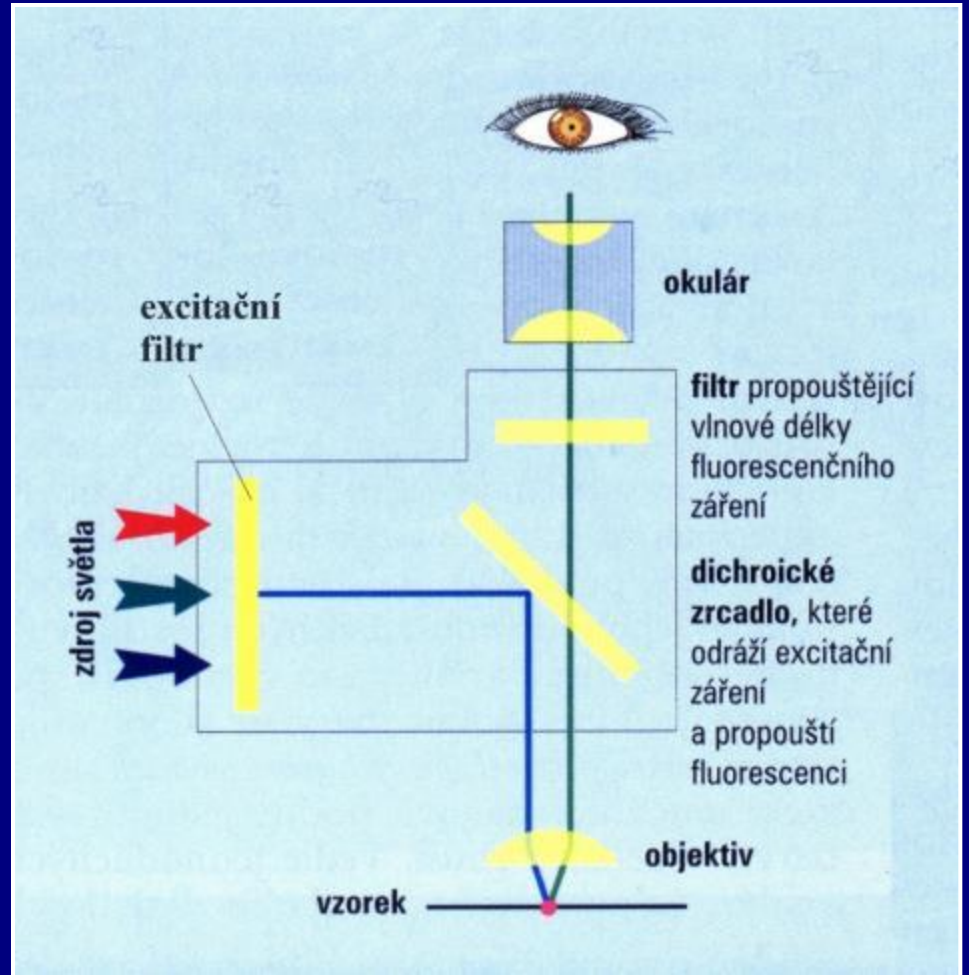
- **vhodná optika** - křemenná nebo zrcadlová
  - objektivy s co největší světelností (tj. s velkou NA)
- **dichroické zrcadlo** – speciální optický filtr (viz dále)

Zdroj světla: rtuťová výbojka

Epifluorescence – chod paprsků mikroskopem

Schéma fluorescence

Funkce excitačního a bariérového filtru

Excitační filtr

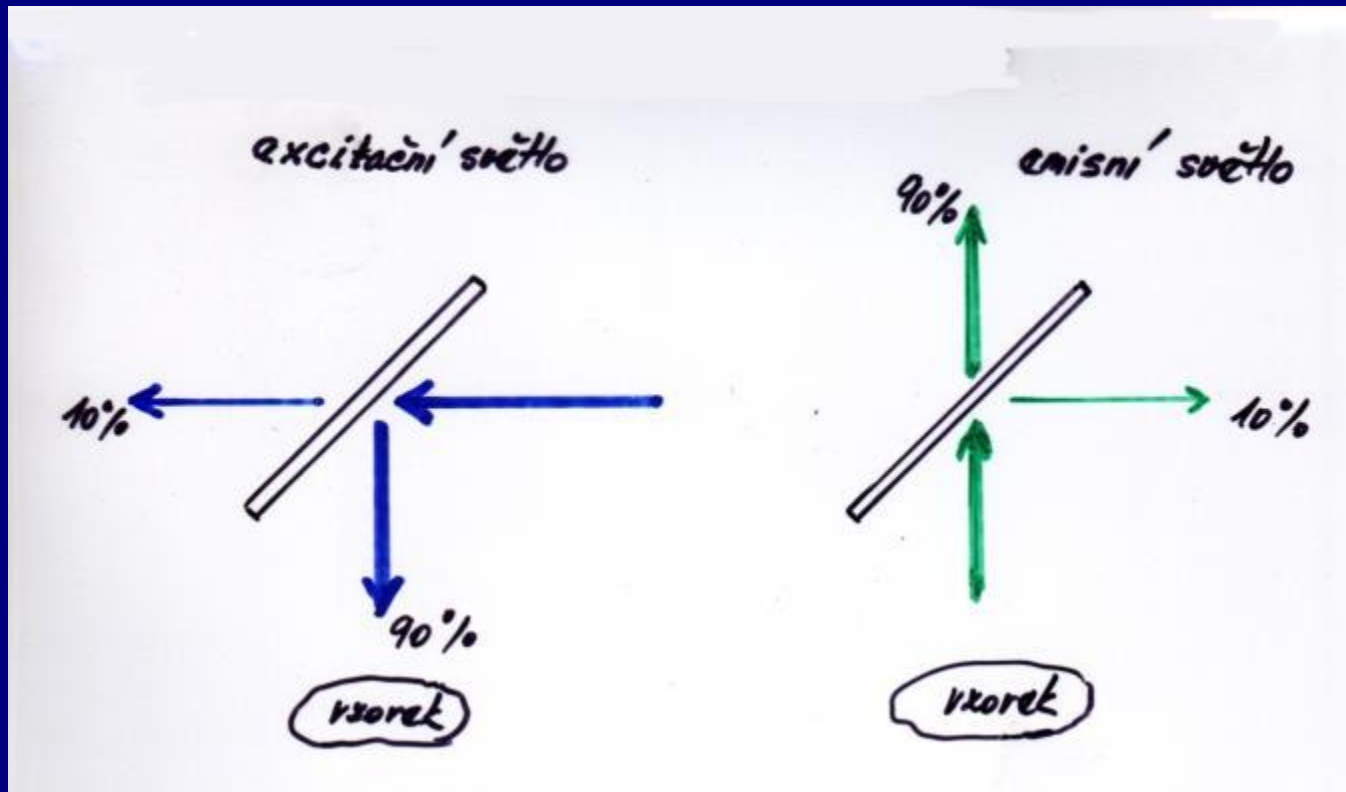
Bariérový filtr

Vzorek

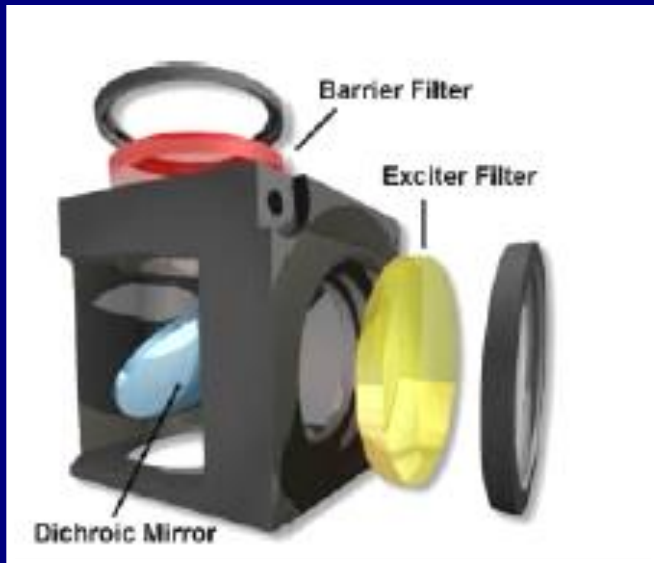
excitační záření

emisní záření
(delší vlnová délka)

Princip dichroického zrcadla

Stavba fluorescenční kostky

Revolverový výměník

Umístění fluorescenčních kostek v mikroskopu

U – excitace (DAPI) – WU kostka

DAPI (4',6-diamidino-2-phenylindole.HCl)

- excitace 372 nm (fialová)
- emise 456 nm (modrá)

B – excitace (FITC) - WB kostka

FITC (Fluorescein-isothiokyanát)

- excitace 490 nm (modrá)
- emise 520 nm (zelená)

- **Aplikace fluorescenčních technik při studiu buňky:**
- **kontrastování buněčných struktur v živých i fixovaných buňkách**
(NK, jádra, jadérka, chromozómy, organely, cytoskelet, buněčná stěna....)
- **detekce apoptózy, studium buněčného cyklu**
- **rozlišení živých a mrtvých buněk - testy životaschopnosti buněk**
(fluorochrom fluorescein diacetát, propidium jodid)
- **detekce bakterií aj. patogenů (kvasinek, plísní, fytoplazem)**
v pletivech nebo tkáních, sputu, moči a likvoru

- **Aplikace fluorescenčních technik při studiu buňky:**
- **fluorescenční indikace pH, měření koncentrace intracelulárních iontů, monitorování membránového potenciálu, sledování transportu látek membránou, interakce léčiv s membránou, atd.**
- **imunofluorescenční techniky (viz dále)**
  - **lékařská diagnostika, imunologie, hematologie, genetika**

Pokud nenajdeme vhodný fluorochrom pro přímou fluorescenci ,
využijeme

Imunofluorescenci

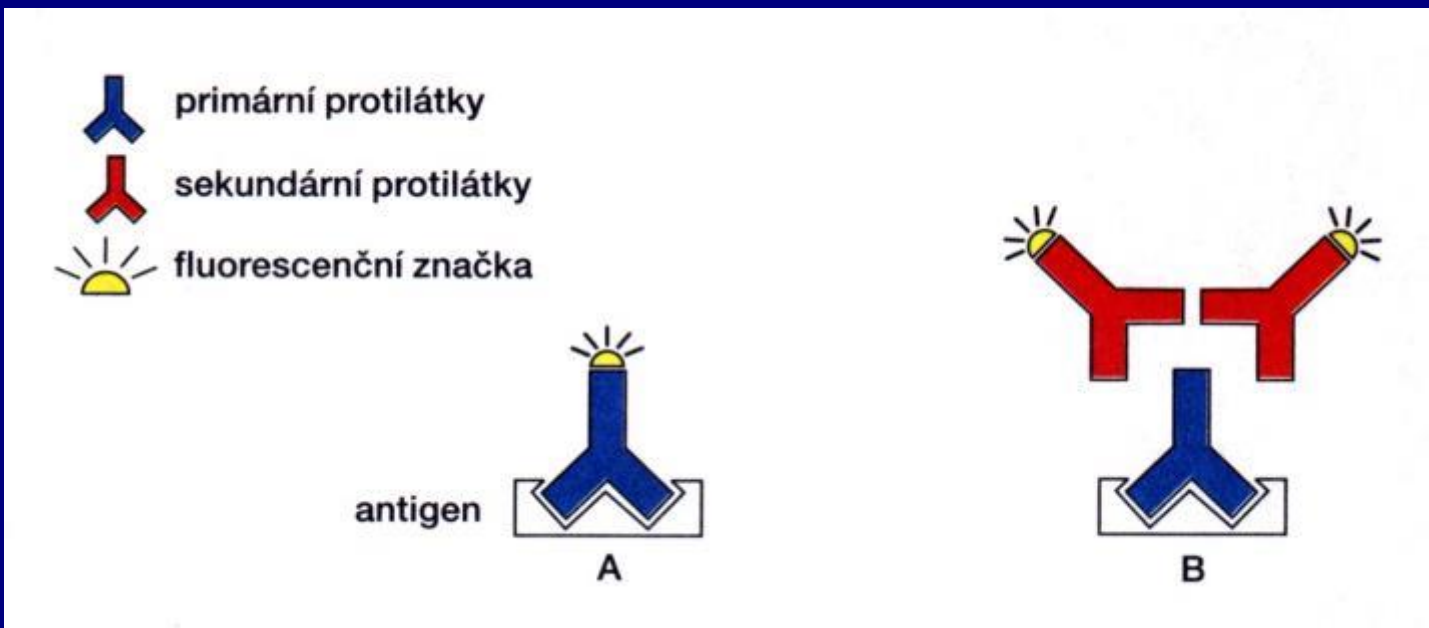
- Princip:

vazba molekuly protilátky označené navázaným
fluorochromem s molekulami specifických buněčných
antigenů za vzniku komplexů,

antigen + protilátka + fluorochrom

které v excitačním záření vhodné vlnové délky fluoreskují

Přímá (A) a nepřímá (B) imunofluorescence

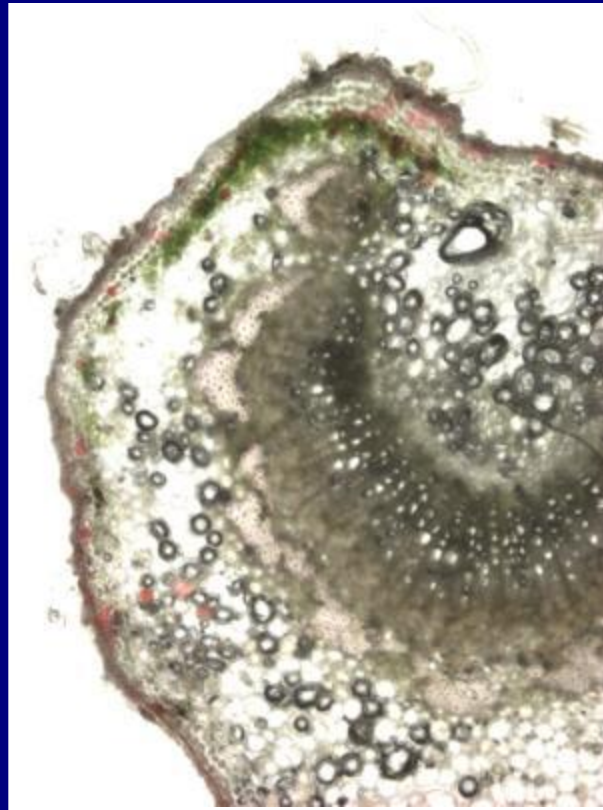

■ Využití imunofluorescence v klinické praxi:

- identifikace buněk T a B v krvi
- detekce specifických protilátek přítomných v krvi
- detekce imunoglobulinů v tkáních
- rychlá identifikace mikroorganismů v tkáních a v kulturách
- detekce nádorově specifických antigenů
- identifikace transplantačních antigenů v různých tkáních
- lokalizace hormonů a enzymů
- kvantitativní stanovení proteinů a protilátek v tělních tekutinách

**Nativní vodný preparát
ve světelném mikroskopu
- příčný řez řapíkem jabloně**

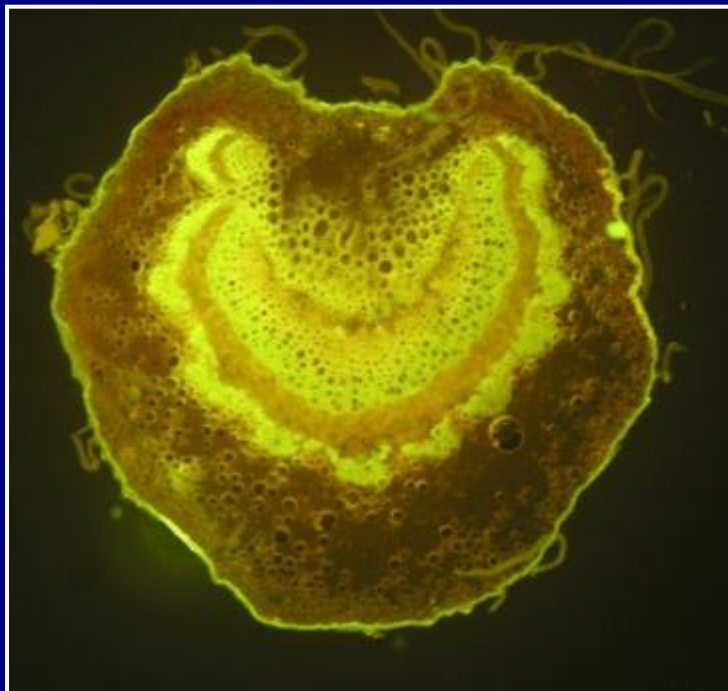
Z = 40x (4 obj. x 10 ok.)

foto Pavla Válová

Autofluorescence

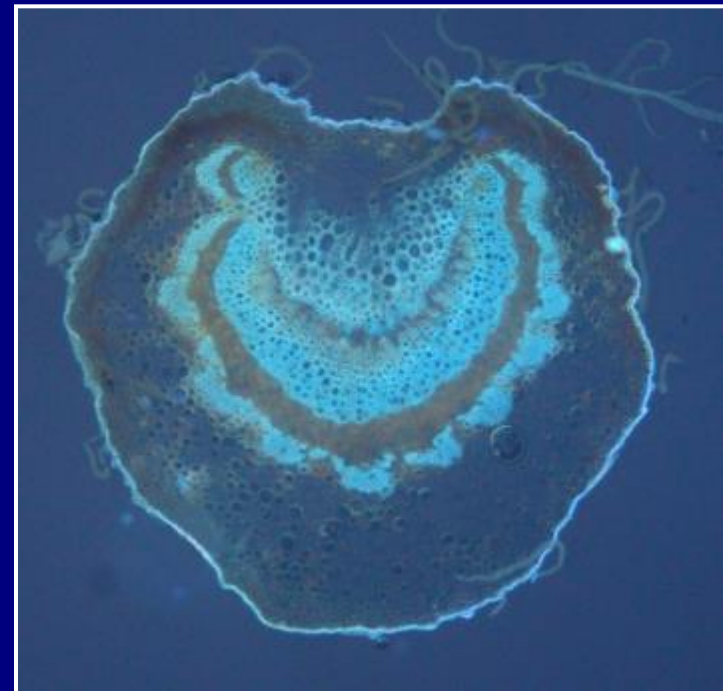
- příčný řez řapíkem jabloně

Hranol WB

Z = 40x

Hranol WU

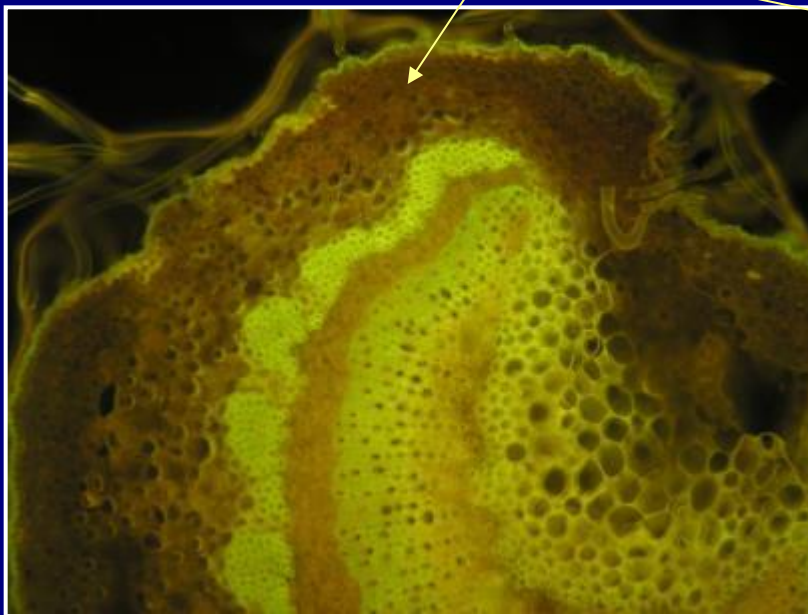
Z = 40x

Autofluorescence

- příčný řez řapíkem jabloně

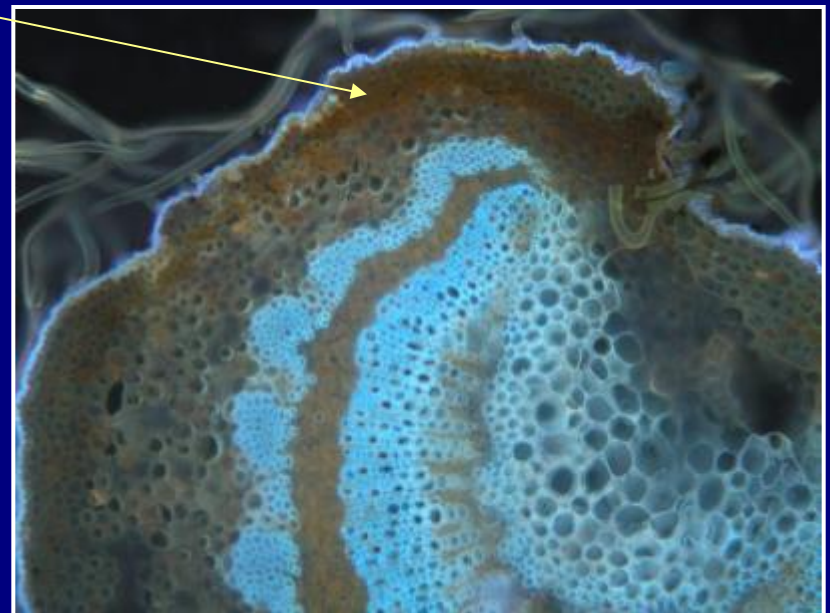
Chlorofyl *

Hranol WB

Z = 100x

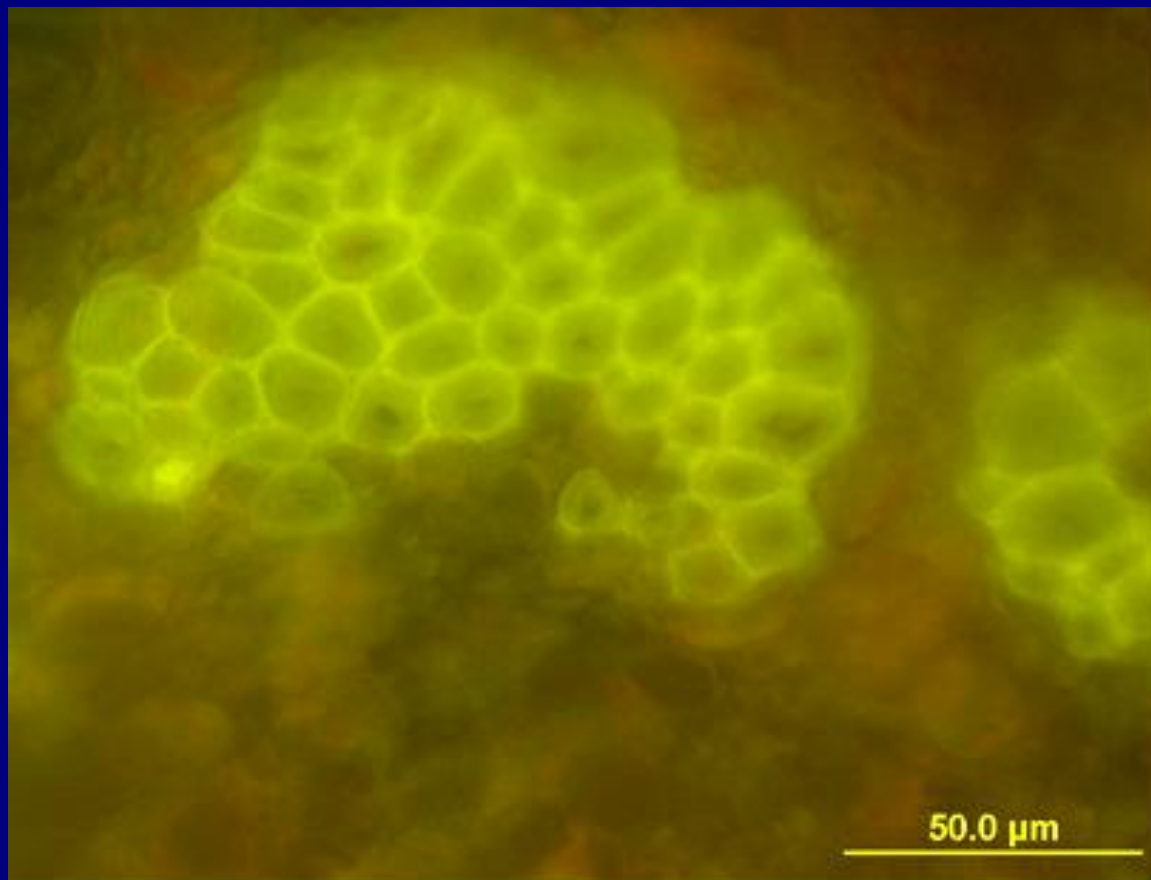
Hranol WU

Z = 100x

* Chlorofyl (excitace 430-450; do 550 nm; emise max. 685 nm)

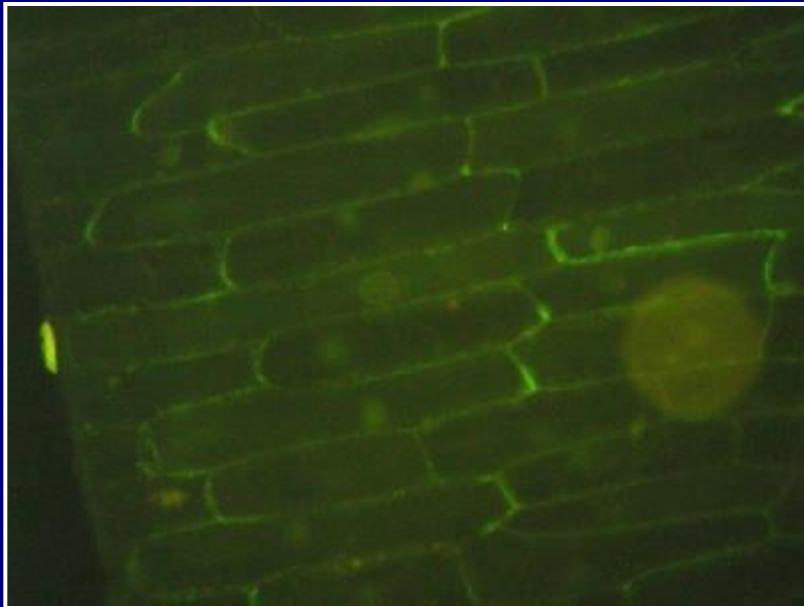
foto Pavla Válová

Detail sklerenchymatické pochvy u příčného řezu řapíku jabloně
- silně ztloustlé buňky s ochrannou funkcí.
Fluorescenční kostka WB; Z = 400x.

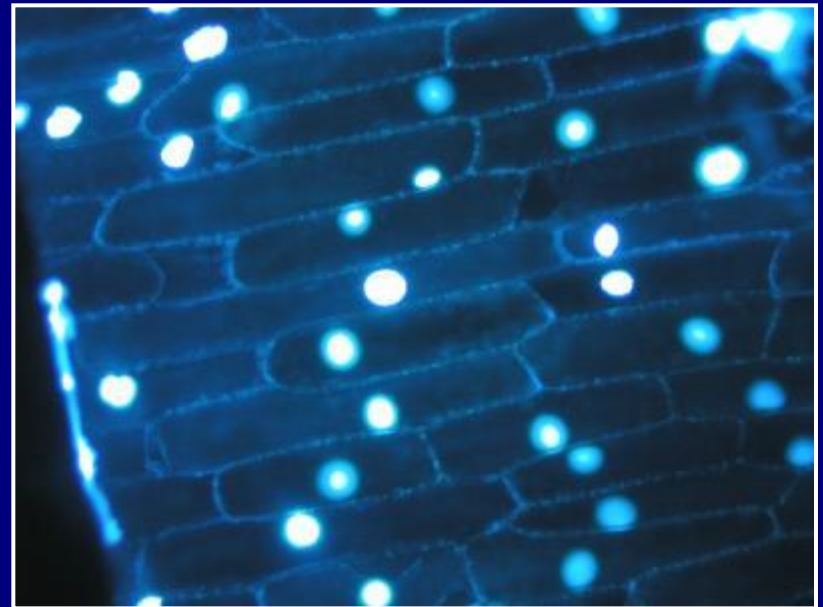
Sekundární fluorescence barvení DAPI - jádra pokožkových buněk u cibule

Hranol WB

Z = 200x

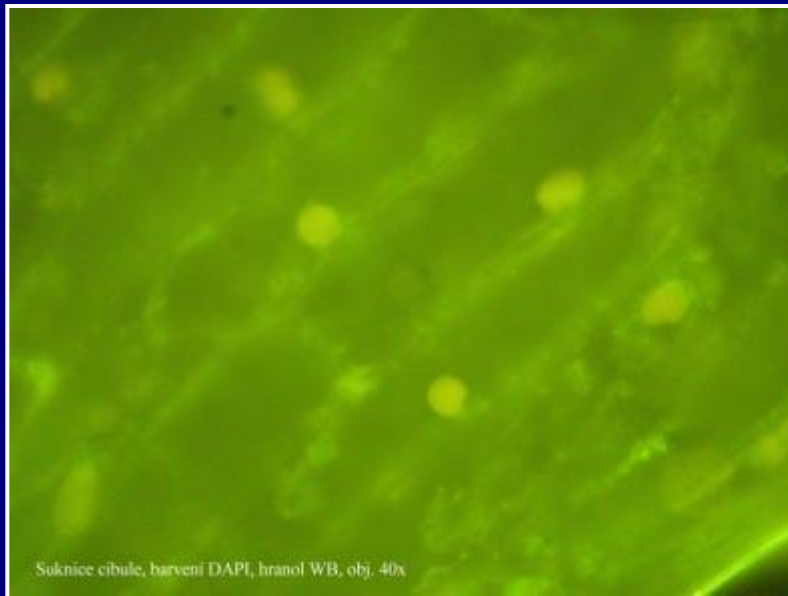
Hranol WU

Z = 200x

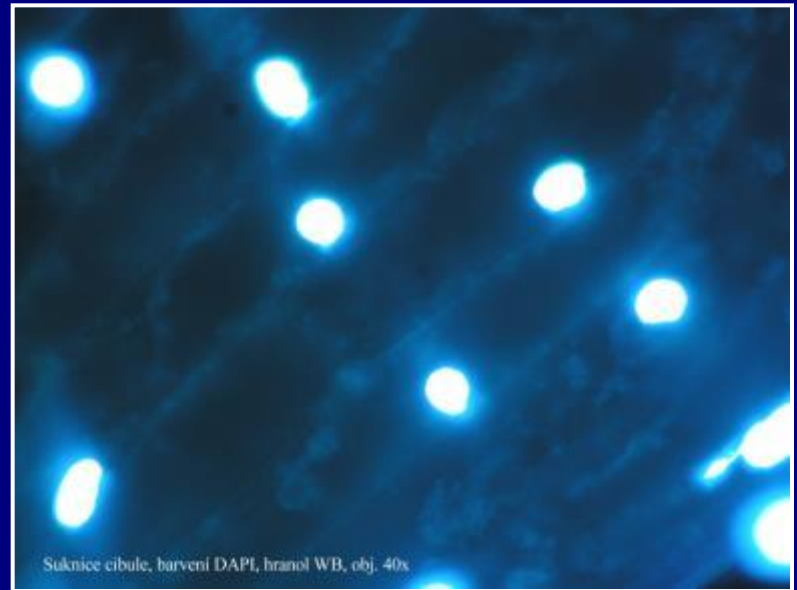
Sekundární fluorescence barvení DAPI - jádra pokožkových buněk u cibule

Hranol WB

Z = 400x

Hranol WU

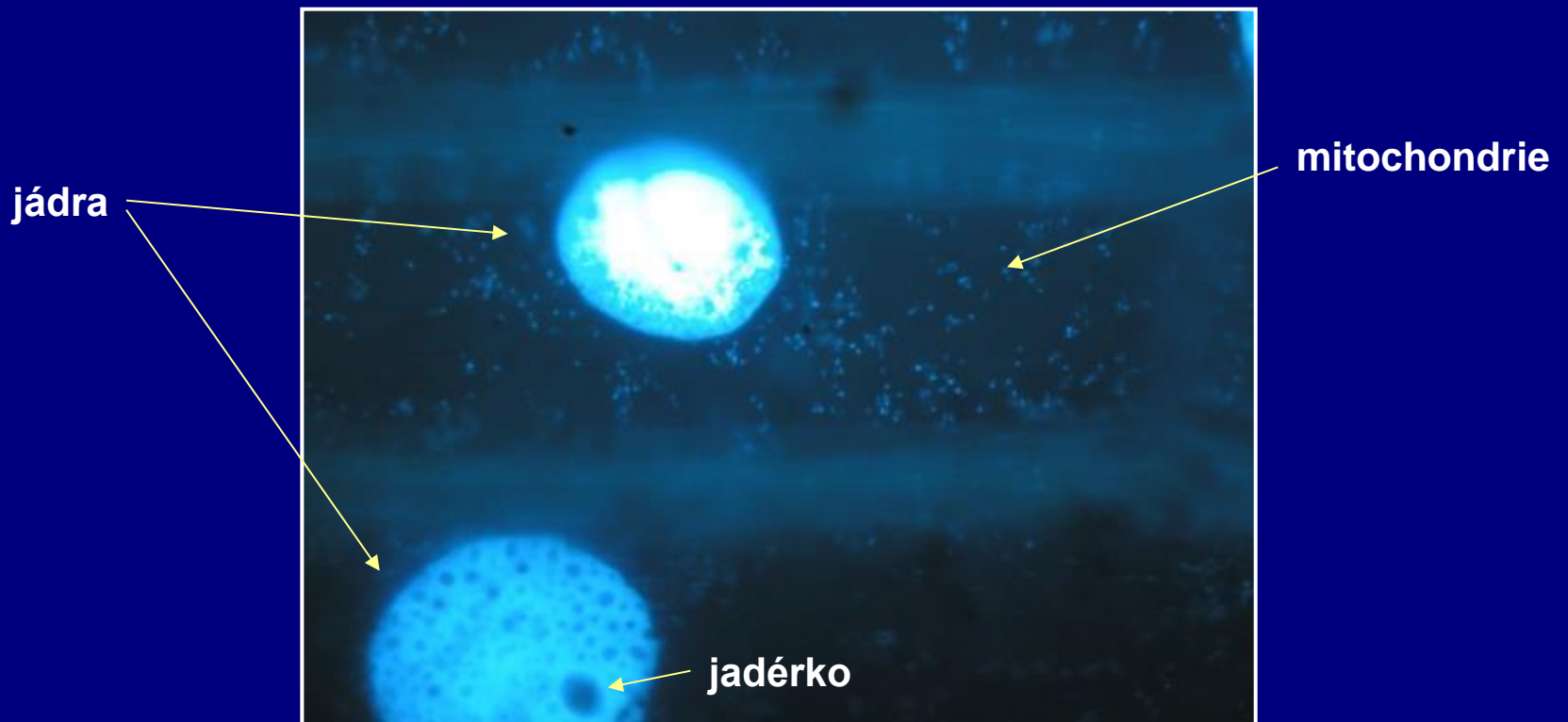

Z = 400x

Sekundární fluorescence barvení DAPI

- jádra pokožkových buněk u cibule

Hranol WU

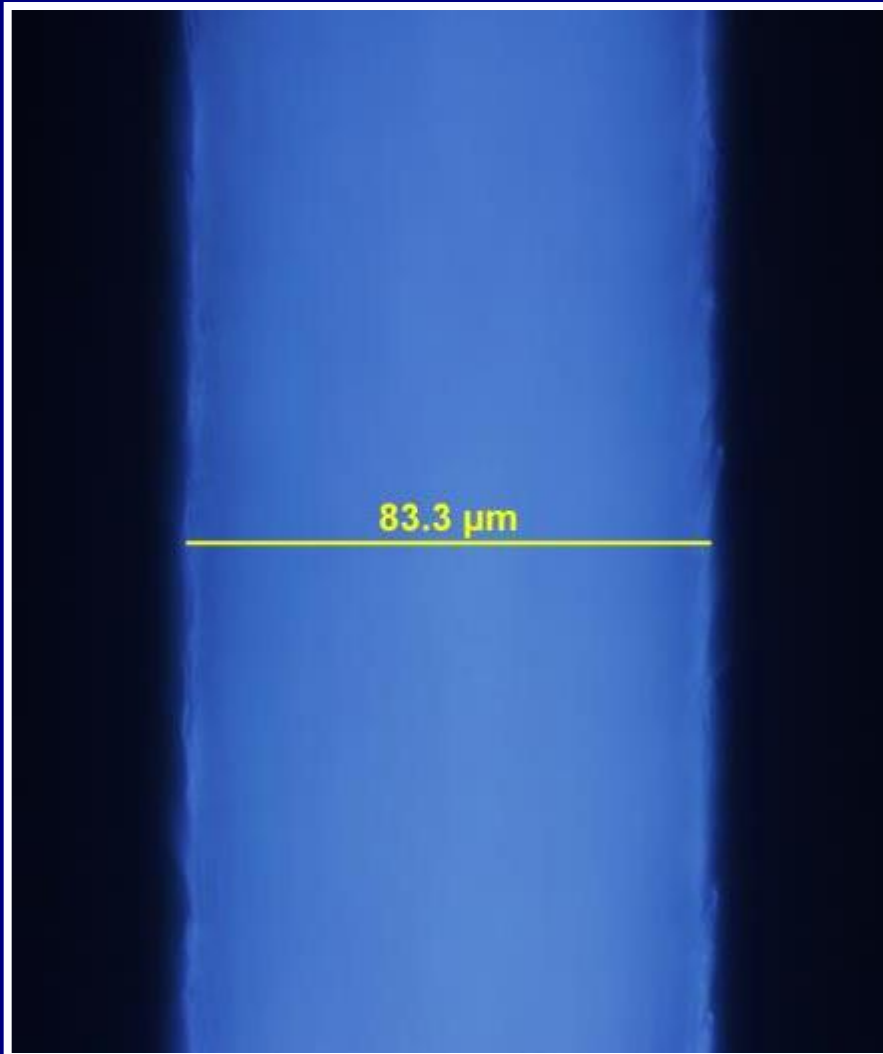

Z = 1 000x, imerze

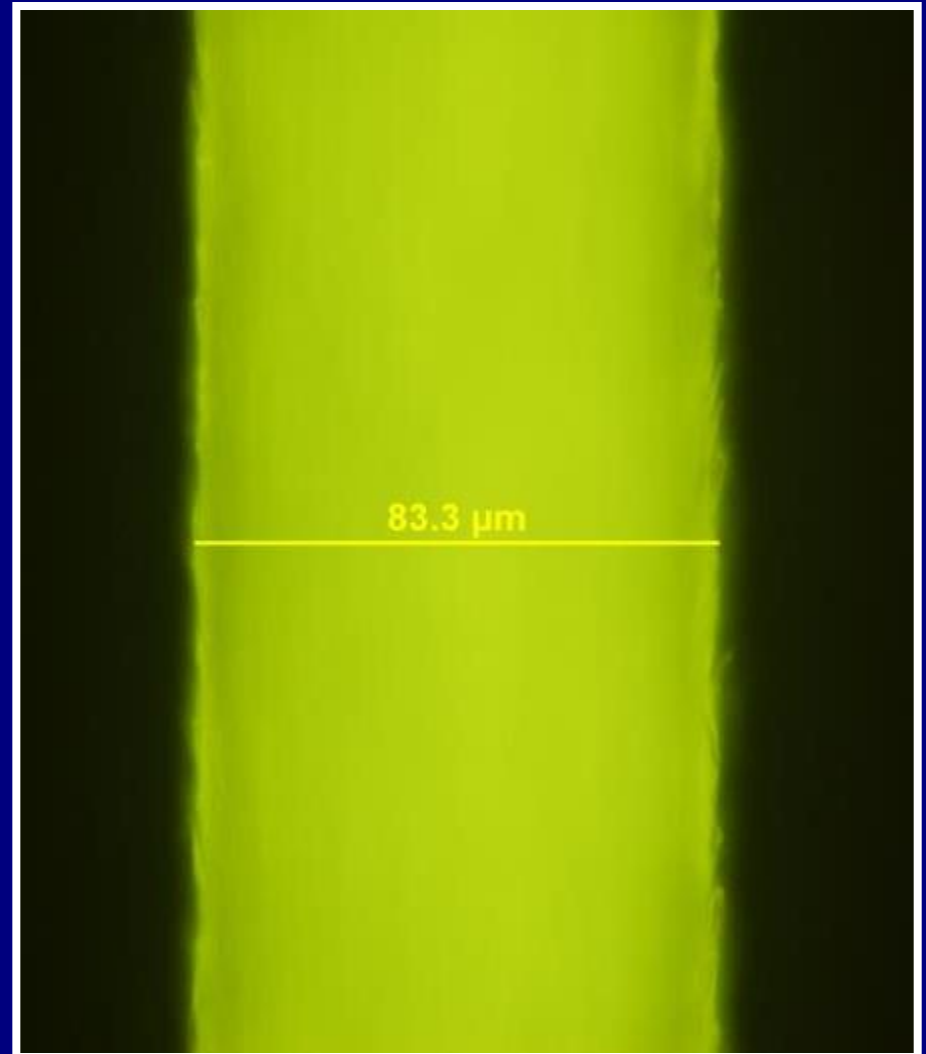
foto Pavla Válová

Autofluorescence vlasu

Fluorescenční kostka WU

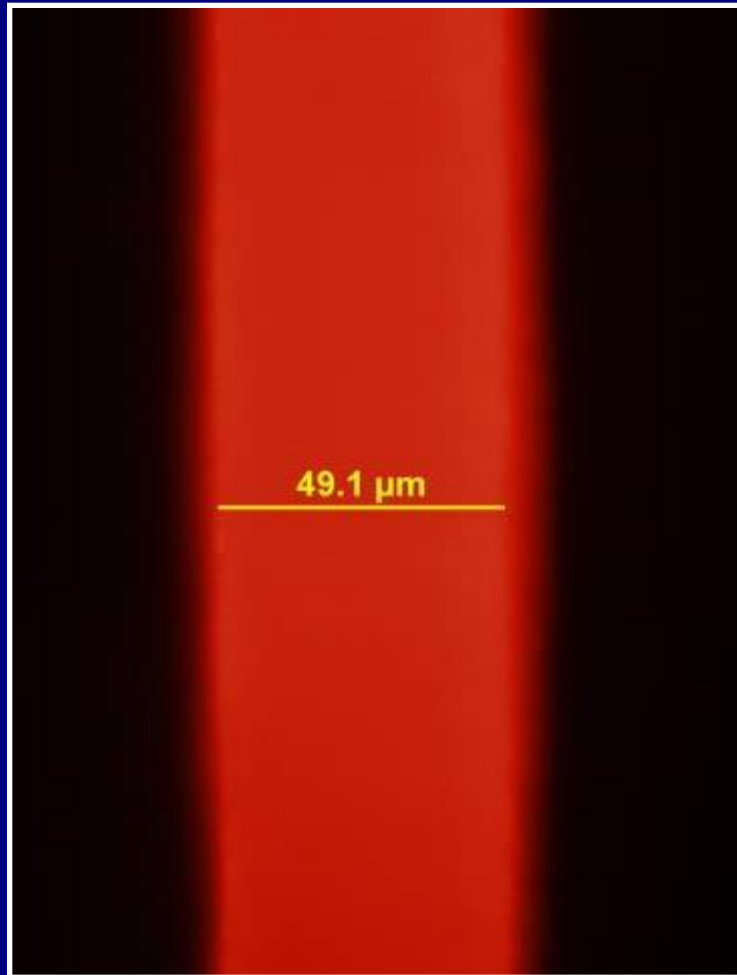
Fluorescenční kostka WB

Autofluorescence vlasu

Fluorescenční kostka WG

Z: 400x

Foto Pavla Válová

Vlas v SEM

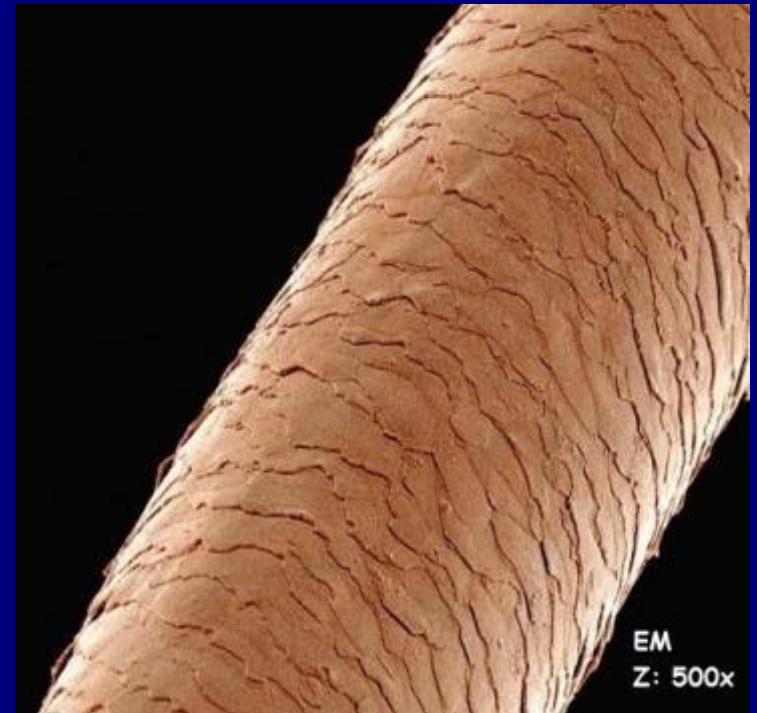

Foto google